

УДК 614.23:25](477)

Любомир ГУЗАР

МІСІЯ МЕДИКІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ

Представлено, записаний Оленою Адамович, об'єднаний запис зустрічей Верховного Архiepіскопа Української Греко-Католицької Церкви, Кардинала, Блаженнішого Любомира Гузара з науковцями, студентами-медиками, представниками лікарської громади Львова, членами Наукового товариства імені Шевченка (м. Львів) та Українського Лікарського Товариства у Львові, що були присвячені 150-річчю від дня народження Митрополита Андрея Шептицького. Було обговорені актуальні проблеми сучасної України та окреслено роль медиків у створенні громадського суспільства, а також важливість наукових засад для розв'язання проблем і залучення компетентних фахівців, відповідних наукових установ для здійснення мрії і сподівань українського народу.

Ключові слова: Любомир Гузар, медицина, громадське здоров'я, культура, вища освіта

Liubomyr HUZAR

THE MISSION OF HEALTH PROFESSIONALS IN PRESENT-DAY UKRAINIAN REALITY

The paper prepared by Olena Adamovich represents a consolidated recording of meetings of His Beatitude Liubomyr Huzar, Cardinal, the Major Archbishop of the Ukrainian Greek-Catholic Church, with researchers, medical students, and representatives of medical community of Lviv, members of the Shevchenko Scientific Society (Lviv) and Ukrainian Medical Association in Lviv on the occasion of the 150th birth anniversary of the Metropolitan Andrey Sheptytskyi. Pressing problems of Ukraine were discussed, and the role of health professionals in the establishment of civil society was defined along with the importance of scientific principles of problem-solving, and involvement of qualified experts of the respective research institutions to fulfill the dreams and hopes of the Ukrainian people.

Key words: Lubomyr Hudzar, Medicine, Public Health, Culture, High Education

**«Мудрість життя полягає в тому,
щоб любити те,
що на правду є добром»**

Митрополит Андрей Шептицький

26 вересня 2015 р. Актова зала Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького була переповнена. Присутні оплесками вітали Верховного Архiepіскопа Української Греко-Католицької Церкви, Кардинала, Блаженнішого

го Любомира (Гузара). Поважні науковці та студенти-медики, представники лікарської громади Львова, численні гості, члени Наукового товариства імені Шевченка та Українського Лікарського Товариства прийшли на зустріч, присвячену 150-річчю від дня народження Митрополита Андрея Шептицького. Тема зустрічі — «Послання Митрополита Андрея Шептицького: місія медиків у сучасних реаліях України».

Модератором зустрічі з Блаженнішим Любомиром Гузаром була Лікарська комісія (ЛК) НТШ. Ідею підтримав ректор університету, дійсний член НТШ, член-кореспондент НАМН України, професор, доктор фармацевтичних наук Борис Зіменковський. Півторагодинна щира розмова відбувалася у форматі відповідей на запитання, які подавали присутні, і торкалися трактування послань Митрополита Андрея та сучасних реалій життя, формування національних ідей у молодого покоління, прогнозів щодо майбутнього України, об'єднання української нації і, зокрема — як у такий скрутний час пересічному громадянину не втратити віру в свій народ і свою Батьківщину? Впродовж розмови із зали постійно надходили нові записки, не всі з яких були озвучені за браком часу. Українці з довірою ставляться до Блаженнішого Любомира, бо він вміє говорити про активні питання сьогодення простою мовою, водночас мовою європейського інтелекту. На прохання ЛК НТШ Блаженніший ще раз погодився зустрітись з нами під час чергового приїзду до Львова, незважаючи на інтенсивний розклад зустрічей і виступів. Аудієнція з Верховним Архієпископом Української Греко-Католицької Церкви, Блаженнішим Любомиром Гузаром відбулась 30 жовтня 2015 р. у реклекційно-відпочинковому центрі Львівської архієпархії УГКЦ у Брюховичах, де Його Блаженство зупинився на час візиту до Львова.

(Пропонуємо об'єднаний запис наших розмов з Блаженнішим під час обох зустрічей)

— **Ваше Блаженство, що, на Вашу думку, очікує Україну в найближчому майбутньому та що Ви думаєте з приводу об'єднання Української нації?**

— Хоча ці теми і не дуже медичні, і не надто церковні, проте є для нас надзвичайно важливими. Проблема сучасної України — те, що в фактично незалежній державі народ ще не достатньо незалежний у своїх серцях. Адже протягом багатьох років бездушний державний апарат радянської влади намагався зробити з нас невольників, безініціативних рабів, за яких думають партія чи уряд. Як не парадоксально, але усвідомити свою єдність, згуртуватись, українцям допомогли саме останні трагічні події: Революція Гідності та російська агресія. Початок зроблено, і тепер все залежить від нас: зможемо ми зберегти цей Божий Дар — почуття духовної і національної єдності,

чи ні. Так що в найближчий час нам треба буде добре над цим попрацювати.

— **В світлі подій на сході України, чи вважається захисник вітчизни вбивцею, якщо в ході збройного протистояння він убив супротивника, чи не є це порушенням п'ятої заповіді Господньої «Не вбий!»?**

— Агресія, сама по собі, суперечить Божому Закону. Нападати і вбивати — не можна, а от боронитися від ворога треба обов'язково. Є велика різниця між вбивством з метою захоплення нових територій чи поширення свого впливу, і самообороною. Коли бачимо несправедливість, маємо захищати себе, свою родину, свій народ. Тільки так збережемо своє право на існування і залишимося людьми.

— **Ваше Блаженство, чи не могли б Ви дати кілька порад, як в такі скрутні часи не втратити віру в свій народ, в свою країну?**

— Важкі моменти спонукають людей до руху, пробуджують в них найкраще. Подивіться на добровольців, завдяки яким, не зважаючи на те, що військова агресія заскочила нас зненацька, Україна в короткі терміни змогла накопичити військову силу та відповісти на удар. На волонтерів, які допомагають армії, не шкодуючи сил. Але не можна зупинятись на досягнутому, треба розвиватись духовно, плекати національну культуру та не забувати своєї історії. Дуже добре, що проводяться заходи приурочені до 150-річчя з дня народження Митрополита Шептицького, 200-річчя з дня народження Шевченка... Це люди, чий приклад допомагає нам пам'ятати, хто ми є.

— **Чи не могли б Ви прокоментувати впровадження Міністерством освіти, під виглядом реформ, суттєвого зменшення годин на вивчення українознавчих предметів: української мови, літератури, історії?**

— Така політика спрямована на обмеження духовного світу, культури людей. Неприпустимо, ні для юриста, ні для інженера, а особливо — для лікаря, який тісно співпрацює з людьми, не знати нічого, крім свого ремесла, адже той, хто забув про духовні надбання свого народу, перестає бути собою. Такі «вузькі спеціалісти», без розуміння людської природи, лікарі, які бачать пацієнта в числовому еквіваленті, нам не потрібні.

— **Як сформувати національну ідею у молодого покоління?**

— Дітей, починаючи від колиски, треба виховувати в любові до рідного народу! Мене дуже дивує ця нова норматива міністерства освіти, про яку ми говорили — зменшення в навчальних закладах годин для вивчення україноз-

навчих предметів: мови, літератури, історії... Знання своїх традицій, культури, навіть географії, є головною передумовою національної свідомості. Дитині треба показати наші море і гори, поля і степи, викликати в її душі захоплення і гордість своїм, рідним. Адже якщо ми не прищепимо цього їм, то звідки взятися національній ідеї?

— **Які, на Вашу думку, науковці потрібні, а які не потрібні зараз Україні?**

— Всі потрібні. Україна має дуже поважні наукові школи і традиції. І хороші спеціалісти потрібні в усіх галузях. На жаль, найбільше їх бракує в нашій владі, адже багато питань, зокрема, економічних, потребують не політичного, а саме наукового підходу. Я якраз приготував допис для “Української правди” на цю тему. Настав найвищий час, щоб люди при владі почали з допомогою фахівців шукати наукових

розв’язків і взагалі — щоб почали шанувати науку. Україна має дуже компетентних науковців, відповідні наукові установи. Науковці українського походження здобули і продовжують здобувати велике визнання також поза межами України. Тому звертаємося до відповідальних осіб: цінуйте науку, шануйте науковців, через них, їхнє знання та їхню працю можемо надіятися на справжнє здійснення мрій і сподівань нашого народу! Після Майдану ми задекларували: «Йдемо до Європи!». Але мало хто задуметься про справжній зміст цієї фрази. Люди повинні розуміти — не достатньо сліпо повторювати за Європою, треба шукати наукове розв’язання наших проблем. А в нас натомість члени Національної Академії Наук демонструють під парламентом, що не мають за що працювати. Та ніде в світі такого немає! Так що раджу нашій владі звертати більше уваги на важливість науки.

— **Сьогодні вища влада декларує декомунізацію суспільства. Університет — частина суспільства. То як позбутись пострадянських настроїв, традицій, та яким має бути ставлення до осіб, мораль яких далека від образу науковця, за яким вони ховаються?**

— Сьогоднішнє старше покоління народилось і виховувалось в Радянському Союзі, в радянській ментальності. Хоча ті сумні часи давно минули, але залишили

глибокі рани, які не зарубцювались досі. Люди бояться говорити, бояться діяти, не довіряють один одному. До речі, корупція теж належить до «радянського спадку». На мою думку, влада, науковці, історики, кожен член суспільства має аналізувати, що у нас було радянського, що ще залишилось, і нешадно викорінювати ці погані залишки. Не так давно відбулась вельми значна подія — Революція Гідності. Ми прозріли. Ми бачимо більше, як бачили. Але це — лише початок. Ми стоїмо на порозі великих змін і повинні до них підготуватися, позбуваючись того злого, що зберглося до сьогодні.

— Чи потрібні у медичних університетах спеціалісти, які співпрацювали зі спецслужбами колишніх режимів, коли будуть опубліковані дані про це, як було зроблено в Чехії в ході лострації? Під час Революції Гідності було анонсовано відкриття таких списків.

— Завжди і серед медиків, і серед духовенства, і серед представників інших професій знаходились люди, які співпрацювали зі спецслужбами. Хтось з власного бажання, когось примушували, така була дійсність. Немає сумніву, що цього потрібно позбуватись. Але діяти з великою обережністю, тільки тоді, коли є вагомі докази й абсолютна впевненість, що та людина співпрацювала. Тоді, звичайно, вона мусить понести покарання. І, найголовніше, не дай Боже виховувати в такому дусі молодих людей.

— Ваше Блаженство, ми маємо «професорів» і «професорів», проте часто натрапляємо на такі приклади: професор, котрий впродовж року не прочитав жодної лекції, не мав жодної публікації. Як трактувати таких осіб, як від них рятуватися?

— Бачите, всюди, чи то в США, чи в Європі, чи в Гарварді, чи в Оксфорді, для того, щоб отримати науковий ступінь, а тим більше звання, треба наполегливо працювати, зарекомендувати себе здібною людиною, яка не лише багато знає, а й може передати свої знання майбутнім поколінням. І з призначенням на певну посаду, ця

праця не припиняється: за такими людьми здійснюється контроль — скільки вони мають публікацій, скільки конференцій відвідали за поточний рік, та ще багато моментів. Це обов'язок держави, або керівника вищого навчального закладу, якщо мається на увазі приватний інститут.

— Підкажіть, будь ласка, як мотивувати молодих людей, які, закінчуючи медичний університет, мусять працювати лікарями загальної практики на мізерні зарплати, а при вступі мріяли зовсім про інше?

— Для молоді потрібно створити умови, в яких вона зможе виявити себе, де кожен зможе безперешкодно розвивати свій таланти. У цьому зацікавлена найперше держава. Згадайте Японію після Другої світової війни, коли саме високоосвічені молоді люди, які здобували знання у різних країнах світу, створили сьогднішню високорозвинену Японію. Треба заохочувати: і майбутній лікар, і майбутній інженер мають бути впевнені в завтрашньому дні. Водночас потрібно привити їм відповідальність перед суспільством, потребу творити нове діюче середовище, в якому будуть виховуватись наступні творчі покоління.

— Ваше Блаженство, серед запитань, відповіді на які хотіли б почути учасники нашої зустрічі, багато таких, що торкаються проблем Церкви і релігії. Зокрема, за яких обставин, на Вашу думку, може відбутися об'єднання церков в Україні?

— Відбудеться лише тоді, коли виникне бажання в народі. Як не буде бажання, то не буде й об'єднання, адже немає такої сили, яка примусила б людей до цього. Спочатку церква в Україні була тільки одна, не згадуючи вже про те, що Ісус Христос установив одну церкву, говорячи «Вірую в єдину, соборну...», а вже люди, з різних причин, «подбали», щоб її розколоти. Хоча все-таки говорити про чотири

церкви Київської традиції не зовсім правильно, це чотири гілки однієї церкви, розділені під впливом політичних чинників, амбіцій, під тиском наших «добрих сусідів» і т.д. А в світі тих гілок ще більше. Щоб об'єднати ці відламки, мусимо знайти дорогу одне до одного, не сподіватись лише на те, що єпископи домовляться між собою. Без щирого прагнення вірян це все пусті балачки, якщо народ захоче, то об'єднання відбудеться.

— **Як Ви вважаєте, чи висловить колись УГКЦ протест проти того, що написано й опубліковано російськими світськими та церковними істориками стосовно Собору 1946 року?**

— Ми вже давно це робимо. Пригадую, я сам писав листи ще до попереднього Патріарха Олексія, намагаючись отримати признання, що московський патріархат чи по добрій волі, чи під тиском, брав участь у насильній ліквідації нашої церкви, та відповідні вибачення. На жаль, позиція російської церкви незмінна: їм нема за що виправдовуватись, бо на їхню думку той псевдо-синад 1946 р., на якому проголосувало понад 200 священників, був абсолютно легальним. На їхню думку, люди самі хотіли перейти в московський патріархат. Не знаю, чи є якийсь спосіб донести до них правду, але ми роботи не припиняємо.

— **Чому церква московського патріархату, навіть зараз, за умов військової агресії Росії, так вільно почуває себе в Галичині?**

— Бо ми дуже добрі люди.

— **Наскільки буквально можна трактувати Біблію?**

— Біблія — це Боже слово, яке розповідає нам про певні події у формі, яку ми можемо зрозуміти і прийняти, часто образно. До прикладу, Біблія каже, що Бог створив світ за шість днів, а науковці — що під впливом еволюції світ утворився сам собою за тисячі років. Це не правда, не міг він утворитись з нічого, його сотворив Господь, тому все в руках Божих. Саме в цьому і полягає глибинний зміст.

— **Як УГКЦ ставиться до капеланства в медичних університетах?**

— Ми працюємо над тим, щоб свій капелан був у кожній вищій школі. Здебільшого це не штатний працівник, а священик, який приходиться три-чотири рази на тиждень, на кілька годин, до якого молоді люди звертаються зі своїми релігійними проблемами, просять поради. Знову ж таки, ця посада, як і будь-яка інша, має певні критерії. Капелан має цікавитись медициною та біоетикою, мати життєвий досвід, який допоможе знайти спільну мову зі студентом та з професором, кожному дати саме те, чого він потребує.

— **Ваше Блаженство, як сучасній молодій людині в епоху бурхливого розвитку техніки, Інтернету і віянь заходу щодо сексуальної свободи все ж таки не втратити віру і залишитись істинним християнином?**

— Передусім дитину, як я вже казав, потрібно виховувати. Молоду людину по-

трібно виховувати. Від тієї самої миті, коли вона відкриває очі та вперше бачить обличчя матері і батька. Це завдання батьків, вчителів, викладачів. Жоден професор не має права сказати: «Я передав знання про свій предмет, а інше — не моя справа». Ні! Кожен викладач має продовжувати, завершувати процес виховання, щоб молода людина не збилась з дороги за будь-яких обставин. Від цього залежить не лише розвиток однієї людини, а й майбутнє суспільства.

— **Зараз все частіше обговорюється можливість переходу до Григоріанського календаря, щоб ми всі, римо та греко-католики могли в один день святкувати найбільші релігійні свята християнського світу — Великдень і Різдво. Яка Ваша думка з цього приводу?**

— Це було б дуже добре, і, на мою думку, є справою часу. Митрополит Шептицький ще в 1927 р. пропонував запровадити Григоріанський календар, але тоді народ був проти. Можливо, тепер настрої змінилися. На прикладі своєї сім'ї можу сказати, що, коли моя мати, після смерті батька, переїхала до Детройта, де Різдво і Великдень святкували за новим стилем, то сказала, що не відчуває жодного дискомфорту. Але важливо, щоб таке рішення підтримали також інші християнські конфесії, щоб не творити нового поділу: тепер уже на основі календаря.

— **Як Ви прокоментуєте те, що в деяких церквах монахині Святого Духу збирають гроші на радіо «Марія», а водночас ходять чутки, що воно належить левфевристам, засновник руху яких в Україні, священник Василь Ковпак, був позбавлений сану?**

— Треба бути надзвичайно пильними. По церквах часто збирають гроші для місіонерів, для тих, хто опинився в скрутному становищі, але трапляються і зловживання. В цьому випадку гроші збирали на потреби людей, для яких більшість присутніх, знаючи, куди піде їхня пожертва, не дали би і копійки. Відповідальним за все, що діється в церкві, є отець-парох, якщо він знав про це — то вина лежить на ньому, якщо не знав — має вживати заходи.

— **Як відрізнити добру церкву від поганої, замаскованої?**

— Найперше, якщо у вас виникли якісь сумніви, можна звернутись в Єпископську канцелярію, вони мають досить повну інформацію. Здебільшого люди відчувають такі речі інтуїтивно, з перших своїх відвідин храму. Чи там хороша атмосфера, чи добре там почуваються, чи навпаки, відчувають дискомфорт. Коли починались оті всі ковпаківці, догналівці, до мене приходили люди і говорили: «Знаєте, Владико, був я в тій церкві, і так там гарно отець проповідував, але щось там не так, не в порядку. І було не в порядку. Рано чи пізно будь-який обман вилазить назовні».

— **Чи потрібні Богові людські страждання, зокрема, страждання невиліковно хворої людини? Як греко-католицька церква ставиться до евтаназії?**

— Чи потрібні Богові наші страждання? Напевне, ні. Не Бог нам їх посилає, а

ми самі спричиняємо їх своєю нерозважливістю, гріховністю, коли не слідуємо Божому Закону. Господь створив десять заповідей не для того, щоб помучити й обмежити людину, а щоб допомогти їй іти правильним шляхом. Евтаназію церква відкидає категорично — оскільки це не що інше, як самогубство. Людина приходить у цей світ не сама, а одержує рідкісний дар — життя від Господа Бога через своїх батьків, а отже, не має права розпоряджатись ним на власний розсуд. Альтернативою для невиліковно хворих людей може слугувати паліативна медицина, яка полегшує їхні страждання, допомагає віруючій людині підготуватись до переходу у потойбічне життя. А евтаназія — це брак віри, брак надії.

— **Як УГКЦ ставиться до абортів за медичними показами? Чи можливий вибір між життям матері та дитини? Як у такій ситуації має поводитись лікар?**

— Це дуже болоче питання. Бувають різні ситуації, та життя і матері, і дитини цінне однаково. Не можна жертвувати одним заради іншого, не можна легковажити життям дитини, хоча іноді, яких би зусиль не докладали лікарі, врятувати її неможливо. Кожен окремих випадок треба розглядати індивідуально.

— **Чи допустимо з погляду церкви, трансплантувати органи?**

— Чому ні? Рятувати життя у такий спосіб цілком припустимо, якщо немає шкоди для іншої людини. Я пам'ятаю випадок, коли в родині моїх знайомих для порятунку доньки мати віддала частину своєї печінки. Обидві живі і добре почувуються.

— **Чи доцільною є реклама ліків?**

— Фатальна справа. Сучасні фармакологічні фірми, хоч і додають у кінці фразу «Самолікування може бути шкідливе для вашого здоров'я», — але все ж таки ставлять на перший план свої комерційні інтереси. В цій сфері не завадив би додатковий контроль.

— **Як на Вашу думку, чи актуальна в наш час клятва Гіпократата, може, варто замінити її присягою на Біблії?**

— Оскільки в житті пересічної людини дуже багато залежить від лікарів, то, на мою думку, в якій би формі не була висловлена клятва, головне — усвідомлювати, що медицина — не просто фах, а покликання, розуміти всю важливість того, що робиш, і робити це якнайліпше.

— **Наука та фармацевтична індустрія рухаються вперед, проводиться багато досліджень, експериментів на тваринах. Наскільки це гуманно?**

— Не можна забувати, що тварина — Боже сотворіння, завдавати їй біль без поважної причини, змушувати терпіти страждання — це гріх, а водночас наукові дослідження несуть прогрес, тому причини та підстави для використання експериментальних тварин мусять бути дуже вагомими, а ставлення до них — максимально гуманним.

— **Ваше Блаженство, наскільки доречно в медичних університетах поєднувати біоетику та філософію в єдину дисципліну?**

— Біоетика у медичному університеті — це важливий предмет для лікарів, адже вони можуть зрозуміти як треба поводитись і співпрацювати з колегами у тій чи іншій медичній проблемі. Сьогодні наука розвивається дуже швидко, але часто відходить від моральних принципів. Завдання біоетики — не дати лікарю забути, що він передусім, людина, і лікує таких самих людей. Філософія не може замінити біоетики.

— **Кого Ви могли б назвати «Лікарем з великої літери»?**

— Я зустрічав багато хороших лікарів, які дуже мені допомагали. Як приклад «Лікаря з великої літери» можу навести професора Мар'яна Панчишина, не лише великого фахівця, а й Велику Людину, який організував таємний медичний університет у Львові і впродовж тривалого часу лікував Митрополита Андрея Шептицького, який останні п'ятнадцять років свого життя був прикутим до інвалідного візка.

— **На завершення нашої розмови, чи не могли б Ви поділитися репетом Вашого оптимізму та позитивної енергетики?**

— Потрібно мати віру в Господа, плекати її. Пам'ятати, що ми не є володарями Всесвіту, а лише його жителями. Кожного разу, коли читаємо молитви, звертаємось до Бога «Отче наш...», як заповів нам Ісус Христос, адже Господь, на правду, для кожного з нас є Отець, який хоче своїм дітям лише добра.

Матеріал підготувала Олена АДАМОВИЧ

Стаття надійшла 27. 11. 2015

Після доопрацювання 09. 12. 2015

Прийнята до друку 15. 12. 2015